

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola Medievalisztika Program
Université d'Angers ED SCE CERHIO

Maléth Ágnes

I. Károly és a pápaság kapcsolata (1301–1342)

A doktori (PhD) értekezés tézisei

Témavezetők: Dr. Csernus Sándor – Prof. Jean-Michel Matz

Szeged–Angers

2016

A kutatás témája

Az Anjou-kori pápai–magyar kapcsolatok vizsgálata során azzal a sajátos ellentmondással szembesülünk, hogy bár a források egy jelentős része régóta ismert a magyar történettudományban, rendszerezésük, szisztematikus elemzésük még nem történt meg. A korábbi szakirodalom ugyan kiemelt és alaposan körbejárt bizonyos aspektusokat (jellemzően a diplomáciai és dinasztikus eseményekhez kötődően), de számos megválaszolatlan kérdés, kiaknázatlan kutatási lehetőség maradt. A téma feldolgozása iránt érzett hiányérzetet az Anjou-kori oklevéltár sorozat munkálatainak előrehaladása, a digitális adatbázisokban elérhetővé vált források és nem utolsósorban a nemzetközi kutatási projektek még inkább erősítik. Jelen disszertáció célja, hogy az újonnan adódott lehetőségekkel élve átfogó képet adjon I. Károly magyar király és a Szentszék kapcsolatáról.

A dolgozat időhatárainak kijelölésekor I. Károly uralkodásának idejét vettem alapul. A végdátum esetében „szerencsés” egybeeséssel van dolgunk, hiszen 1342 I. Károly és XII. Benedek pápa halálának időpontját is jelöli. A pápai udvar szervezetében, adminisztrációjában bekövetkező folyamatok szempontjából szerencsésebb lett volna VIII. Bonifác uralkodásának kezdetéig visszavezetni a vizsgálatot, viszont a dinasztikus ügyeknél egyértelműen I. Károly trónra lépése jelentett fordulópontot. A forrásokból kinyert adatok elemzése emellett rávilágított XXII. János uralkodásának jelentőségére, ezért ez az időszak (1316–1334) – amely amúgy is a dolgozat által felölelt 42 év majdnem felét adja – több helyen is különös hangsúlyt kapott (pl. a VIII. 1. *Beneficiális politika* c. fejezetben).

A témához kapcsolódó szakirodalom áttekintését célszerűbbnek tartottam két alfejezetre felosztani és külön foglalkozni az idegen nyelvű és a magyar művekkel. Ennek leginkább az volt az oka, hogy a kettő között kevés átfedés található. Franciául, németül, angolul vagy olaszul is olvashatunk a 14. századi pápai diplomáciáról, az avignoni kúria és adminisztráció működéséről – leginkább specifikusan egy-egy országot érintően –, de ezekben a feldolgozásokban konkrétan Magyarországra vonatkozó információt csak elszórtan találunk. Ugyanakkor a magyar történetírás is adós maradt I. Károly és a Szentszék kapcsolatának monografikus feldolgozásával. Önálló könyv magyar nyelven az avignoni pápáságról még nem született, illetve külföldi szerzők munkája sem érhető el magyar fordításban. Elvértve találhatunk csak olyan könyvfejezeteket, amelyek kimondottan a 14. századi pápai–magyar kapcsolatok alakulásával foglalkoznak, ami azt jelenti, hogy a releváns információkat egyháztörténeti művekből, az Anjou-kor egészét, vagy annak valamilyen

aspektusát (így I. Károly külpolitikáját) tárgyaló tudományos publikációkból kell összegyűjtenünk. Mivel a 2012-ben megjelent *Az Anjouk Magyarországa* c. kötet előszavában Csukovtis Enikő ismertette a magyar történetírás állását az Anjou-ház magyarországi uralmára vonatkozóan, a historiográfiai áttekintés második felében csak azt vázolom fel röviden, hogy a modern magyar történetírásban elszórtan fellelhető adatok milyen képet rajzolnak avignoni pápaságról vagy konkrétan a két hatalom kapcsolattörténetéről.

Az idegen nyelvű szakirodalom áttekintése c. alfejezetben érezhető a francia és német nyelvű művek túlsúlya. Ez az aránytalanság a két nemzet nagy múltra visszatekintő forráskiadási gyakorlatából adódik, amely megalapozta és a mai napig meghatározza az avignoni pápaság történetének kutatását. Ha fellelőzzük a legújabb történeti munkák bibliográfiáját, az ott idézett művek jelentős hányada e két nyelven elérhető. A legjelentősebb összefoglaló munkák franciául születtek; ezek rövid jellemzése mellett a legújabb kutatási eredményeket közlő munkákra koncentrálok. Hasonlóképpen épül fel a második alfejezet (*II. 2. A hazai szakirodalom áttekintése*) is, ahol szintén a tágabb témát felölelő művek avignoni pápaságra vonatkozó adataival kezdem, majd néhány tematikusan csoportosított szakkikk megemlékezésével zárom a historiográfiai áttekintést.

A dolgozat *szekunder* forrásainak számba vétele után szintén két alfejezetet szenteltem a felhasznált *primer* források rövid jellemzésének is. Bár a 14. századi elbeszélő források nem tartoztak a vizsgálat fókuszpontjai közé, e munkákat sem mellőzhettem teljesen, elsősorban a dinasztikus és a diplomáciai kapcsolatokról nyújtott, sok esetben megfontolásra nagyon is érdemes leírásaik miatt. Az *Okleveles források* c. alfejezetben a Vatikáni Titkos Levéltárban fellelhető *fondokat* ismertetem részletesen, mivel ezek képezik a dolgozat forrásbázisának oroszánrészét. Emellett természetesen kitérek a Magyarországon eredetiben vagy fényképes másolatban megőrzött releváns dokumentumokra, valamint az ezeket publikáló forráskiadványokra is.

A kutatás során felmerülő módszertani problémákat külön részben ismertettem. Itt igyekeztem választ adni az olyan, alapvető kérdésekre, hogy pontosan kiket tekintettem pápai vagy királyi képviselőknak, illetve milyen kritériumok alapján dönt el, hogy egy-egy esetet bevontam-e az elemzésbe.

A dolgozat fő része tematikus, nem pedig kronologikus felosztást követ. A következő három fejezet (IV. *A királyi képviselő formái, rendszere*, V. *A pápai képviselő formái, rendszere*, VI. *Klerikusok mindkét hatalom szolgálatában*) képezi a disszertáció egyik súlypontját. Ezekben arra kerestem a választ, hogy hogyan képviseltette érdekeit a magyar király a pápai udvarban, illetve a pápai hatalom milyen megnyilvánulási formákat öltött,

milyen közvetítőkön keresztül jutott el az I. Károly korabeli Magyarországra. A rendelkezésre álló korlátozott adatmennyiség ellenére külön fejezetet szántam azon egyházi személyek bemutatásának, akik valamilyen formában mindkét hatalomnak teljesítettek szolgálatot. A kiemelés oka egyrészt a kategorizálás vitathatósága (hiszen ezek a klerikusok nem tekinthetők kizárólagosan sem a magyar király, sem a pápai udvar képviselőinek), másrészt pedig a téma feltáratlanságában rejlő jelentősége. Annak ellenére, hogy e „kettős lojalitású” egyháziak a középkori társadalom különleges szegmensét alkották, a pápai udvarról szóló kutatások alig, a lokális egyháztörténeti művek pedig szinte egyáltalán nem szenteltek figyelmet nekik.

A *Dinasztikus konfliktusok* c. fejezet megírásakor céлом nem az volt, hogy sorra vegyem az összes, korszakban lezajló nemzetközi eseményt. Az olyan történésekre, ellentétekre igyekeztem koncentrálni, azokat részleteztem, amelyek valószínűleg mindkét hatalom (a Szentszék és I. Károly) számára nagy jelentőséggel bírtak és markánsabb nyomot hagytak a dokumentációban is. Hiába volt például a visegrádi királytalálkozó (1335) fordulópontja a magyar politika- vagy gazdaságtörténetnek, a pápai udvarban nem váltott ki kimutatható reakciót. Ezzel szemben a kutatás során egyértelműen kirajzolódott három olyan diplomáciai kérdéskör, amelynek újragondolását indokoltta tette a rendelkezésünkre álló forrásbázis: egyrészt a magyar trónöröklés kérdése 1301-ben; XXII. János beavatkozása a német trónért folytatott harcba (1314–1330), végül pedig I. Károly dinasztikus politikájának tükröződése a pápai forrásokban.

Végül az *Egyházpolitika* c. fejezet foglalja magába a szűkebb értelemben vett egyháztörténeti témákat. A korszak pápáinak (különösen V. Kelemen, XXII. János és XII. Benedek) magyarországi egyházi javadalmakkal kapcsolatban folytatott beneficiális politikája egyike volt azon témáknak, amelyek esetében a források meglepően sok új adattal tudtak szolgálni. A *Hitbéli kérdések* c. alfejezet egy összefoglaló jellegű passzus, amelyben az olyan spirituális élethez köthető kérdéseket, pápai rendelkezéseket tekintem át, amelyek bár jelentősek, de forrásbázisuk limitált.

Módszertan

Ha a pápai-magyar kapcsolatok vizsgálatára kerül sor, általában a pápai legátusok, adószedők magyarországi tevékenysége, esetleg az egyházfők beneficiális politikája jut eszünkbe. Azonban a két hatalom kapcsolatának rendszere ennél mindig is jóval összetettebb, sokrétűbb volt. Disszertációm elsődleges célja a 14. századi Magyar Királyság és a pápaság kapcsolatrendszerének átfogó vizsgálata volt. Olyan kérdésekre kerestem a választ, hogy Magyarország és a Szentszék mely ügyekben, milyen formákban érintkezett, és kik voltak azok a személyek, akik befolyásolni, formálni tudták ezt a kapcsolatrendszert. A kutatásom során elsősorban a magyar király (mint a magyar állam vezetője és megtestesítője) és a Szentszék reprezentációjára fókuszáltam (pl. IV., V. fejezetek), de bizonyos esetekben (pl. VIII. 1. fejezet) szükségesnek találtam az elemzési perspektíva kiterjesztését a tágabb értelemben vett Magyar Királyság (pl. a magyar egyháziak) és a pápai udvar kapcsolatára is. Ahogyan a bevezetésben említettem, a disszertációt tematikus egységekre osztottam. Ezek nem, vagy nem feltétlenül követik a kronológiát. Mivel az eddigi szakirodalom a pápai-magyar kapcsolatok tárgyalását teljes mértékben a politika- és diplomáciatörténeti eseményeknek rendelte alá, kizárólag ezek tükrében vizsgálta akár a pápai, akár a magyar képviselőket, célom az volt, hogy meghatározzam az I. Károly és az egyházfők között fennálló viszony főbb elemeit, és logikus rendszerbe foglalva mutassam be őket. Ezt elsősorban esettanulmányokon, prozopográfiái és – ahol az adatok mennyisége lehetővé tette – statisztikai elemzés segítségével igyekeztem megvalósítani. A disszertáció végén helyet kapott egy adattár, amely az elemzésben előforduló személynevek közötti tájékozódást segíti elő, és egy összefoglaló táblázatot tartalmazó függelék. Az oklevles forrásokra való hivatkozások esetében fontosnak tartottam az eredeti dokumentum jelzetszáma mellett (ha lehetséges volt) egy *in extenso* és egy regeszta-formájú kiadás adatait feltüntetni. A teljes szövegű kiadások közül (lehetőség szerint) többnyire Theiner munkáit részesítettem előnyben (ugyanis tapasztalatom szerint ő az egyik legmegbízhatóbb szerkesztő), a regeszta kötet esetében pedig az Anjou-kori oklevéltárt, mivel a sorozatszerkesztők a dokumentumok esetében több kiadást is feltüntetnek.

A források elemzése közben természetesen számos módszertani kérdés felmerült. Ezek közül a legnagyobb kihívást az jelentette, hogy a korábbi magyar történetírás nagyon kevés képviselői formát különböztetett meg; a kánonjogban használt fogalmak közül keveset vett át és azokat sem használta következetesen. A pápai udvar által delegált képviselők

leggyakrabban előforduló megnevezése a legátus, az adószedésre kiküldött személyek pedig tizedszedők, függetlenül attól, hogy az eredeti pápai bullában milyen titulus szerepel, illetve hogy a delegált valójában mire kapott felhatalmazást. Ez a szemléletmód nem csak összemosta az eltérő jogkörrel (*legatus, nuntius, stb.*) felruházott képviselőket, hanem egyoldalúan csak a valóban a pápai udvarból érkező küldöttekre fókuszált és mellőzte azokat a magyarországi klerikusokat, akik az egyházfő megbízásából helyben láttak el valamilyen feladatot. Jelen disszertációban a pápai képviselet közvetlen (*legatus, collector, nuntius*) és közvetettebb (*iudex delegatus, conservator, stb.*) megnyilvánulási formáit is vizsgálom.

Hasonlóan sematikus volt a kapcsolatok másik oldalának – a királytól a pápai udvar felé irányuló reprezentációnak – a vizsgálata. Itt ismert volt több olyan személy neve, akik küldöttségben jártak a pápai udvarban, de megválaszolatlanok maradtak olyan fontos kérdések, hogy ezek a személyek valójában kinek az érdekét képviselték, valamint, hogy létezett-e a korszakban a reprezentáció közvetlen formája (t.i. követjárás) mellett más, közvetettebb, esetleg állandó jellű képviseleti forma. Ebből kifolyólag az adatok rendszerezése során először is azt kellett tisztáznom, hogy a pápai és királyi képviseletnek mely – a legújabb történeti szakirodalom által már ismert – kategóriái jelennek meg az I. Károly korabeli, Magyarországra vonatkozó forrásanyagban, és ezek közül melyekről áll elegendő információ a rendelkezésünkre ahhoz, hogy következtetéseket vonhassunk le.

Emellett fontos volt már a vizsgálat kezdetén tisztázni, hogy kit/kiket soroltam azok közé, akik *ténylegesen* jártak a pápai udvarban. Ha egy pápai levél bizonyos személynek bizonyos kiváltságokat biztosított, az természetesen nem feltétlenül jelentette azt, hogy az illető személyesen jelent meg Rómában/Avignonban. Elég csak az előkelőbb egyházi méltóságokra gondolnunk: az érsekek, sok esetben a püspökök nem utaztak a pápai udvarba, hogy választásuk megerősítését kieszközöljék, hanem *procuratorokat* neveztek ki érdekeik képviseletére. Hasonlóképpen megtörténhetett (és meg is történt), hogy ha egy személy (akár egyházi, akár világi) vállalta a hosszú utazás kockázatát, akkor nem csak saját, hanem a közvetlen környezete által rábízott *supplicatiokat*, panaszokat stb. is bemutatta a pápai udvarban. Elsődleges célom az volt, hogy a lehető legkisebb bizonytalansággal azonosítsam a követeket, ezért bizonyos kritériumok alapján döntöttem. A legyegyértelműbb esetekben a forrás (pápai levél, adománylevél, stb.) kijelenti, hogy a kérdéses személy, mint *nuntius* vagy *ambaxiator* jelen volt a pápai udvarban, előadott egy kérést, levelet kézbesített. Néhány személyt közvetett jelek alapján is bevontam az elemzésbe: így ha több pápai levél is tárgyalta ugyanannak a személynek a különböző kéréseit, és ezek kibocsátási ideje egybeesett egy követség bizonyított pápai udvarban való tartózkodásával. Kizártam viszont az olyan eseteket,

amikor csak a levél/*supplicatio* kézhez vételének ténye ismert, viszont a kézbesítés módjáról semmilyen biztos adat nem áll rendelkezésünkre. A VI. fejezet esetében a vizsgálat körének a klerikusokra való leszűkítését ugyanakkor nem módszertani döntés, hanem a forrásokból kinyert adatok indokolták: a mindkét hatalmat szolgáló személyek között csak egyháziak nevével találkozhatunk.

A kutatás eredményei

I. Károly és a Szentszék kapcsolatáról tudósító források rendszerezése és elemzése több, régóta ismert témát helyezett új megvilágításba, illetve eddig elhanyagolt területekre irányította a figyelmet. Az eredmények rávilágítottak, hogy a két hatalom érintkezésének, képviselőinek rendszere a korábban leírtaknál jóval összetettebb, sokrétűbb volt.

A királyi hatalmat elsősorban formális (és alkalmi jellegű) követségek képviselték a pápai udvarban. Életvitelszerűen a pápai kúriában élő magyar származású, vagy magyar ügyekben eljáró klerikusokról a források ebben az időszakban nem tudósítanak. Ugyanakkor – ha még kevés számban is – megjelenik az az ambíciózus társadalmi csoport, amely a mindkét hatalom (királyi és pápai) számára teljesített szolgálattal igyekszik érvényesülni, feljebb jutni az egyházi hierarchiában. A források emellett egyértelművé teszik, hogy az egyházi középréteg térnyerése a diplomáciai-politikai kapcsolatok terén a 14. században is folytatódott. Az esettanulmányok és a prozográfiai elemzés pedig rávilágít arra, hogy a királyi hatalom képviselői egy szűk csoportból kerültek ki.

Ugyanakkor az I. Károly korabeli Magyarországon a pápai hatalom több, különböző képviselői formán keresztül is megjelent. Az első, legközvetlenebb szintet a pápai legátusok és a pápai adószedők, illetve *nuntiusok* jelentették, akik a pápai udvarból kiküldve, személyesen igyekeztek a Szentszék érdekeinek érvényt szerezni. I. Károly uralkodása alatt pápai legátusok kettő, tizedsedés feladatával megbízott személyek kiküldésére pedig öt alkalommal került sor. A legátusok közül Niccolò Boccasini elsősorban az egyházkormányzat helyreállításában, Gentilis de Monteflorum pedig a diplomáciában és az egyházi bírások területén töltött be jeletős szerepet. A korabeli Magyarországon működő adószedők munkájának vizsgálata egyfelől érzékeltette az e téren a 14. század elején meginduló intézményi változásokat, másrészt megmutatta, hogy bár az adószedők kinevezésekor a pápák egyre inkább előnyben részesítették a szélesebb jogkört sugalló *nuntius* megnevezést, a

felhatalmazások leginkább az adószedés sikeres feltételeinek megteremtésére szűkültek, és az esetlegesen felmerülő, más jellegű problémák kezelésére az adószedők utólagosan, *ad hoc* jelleggel kaptak pápai megbízást. Annak ellenére, hogy a *nuntius* megnevezés gyakran foglalt magába diplomáciai feladatokat, Magyarországon – a korabeli Lengyelországgal ellentétben – ilyen eljárásra nem találunk konkrét bizonyítékot.

A pápai képviselet közvetettebb – de az előző kettőnél sokkal gyakrabban előforduló – típusát jelentették egyrészt az egyházi bíraskodásban szerepet játszó delegált bírók és *conservatorok*, másrészt az egyházkormányzatban részt vevő *administratorok*, akik alkalmi felhatalmazással és jelleggel jártak el a pápai hatalom nevében. A delegált bírók esetében a korszak forrásbázisát több nagy jelentőségű, sokáig húzódó per dominálta, amelyek elsősorban tized- és joghatósági vitákból idultak ki. Ezekben az ügyekben több esetben találkozhatunk az eredeti felhatalmazás továbbadásával (*subdelegatio*), viszont csak ritkán fordult elő, hogy a per többszöri fellebbezés után a pápai udvar *auditorainak* hatáskörébe került volna. A *conservatorok* kinevezésének leggyakoribb oka a bizonyos egyházi személyek/intézmények ellen más egyháziak vagy világiak által elkövetett hatalmaskodás volt. Mindkét képviseleti forma (*iudex delegatus*, *conservator*) esetében megállapítható, hogy a kinevezettek és a pápai udvarhoz jogorvoslatért forduló köre is igen széles volt, az egyház alsóbb rétegeitől a vezetőig terjedt. A *conservatorok* esetében valószínűleg szerepet játszott a kinevezett és a sértett egyházmegyéjének földrajzi közelsége, valamint a jogorvoslatot kérő klerikus rangja is. *Conservatorok* által indított peres eljárásokról csak igen limitált állnak rendelkezésünkre források, amely azt sugallja, hogy ezeket az ügyeket gyakran sikerült bírósági eljáráson kívül elrendezni.

Mind a valamelyik hatalmat közvetlenül megtestesítő képviselők (legátusok, *nuntiusok*, kollektorok, királyi követségek), mind a képviselet közvetettebb formái (*iudex delegatusok*, *conservatorok*, klerikusok mindkét hatalom szolgálatában) esetében fontosnak tartom kiemelni azt a diplomáciai tárgyalásokon túlmutató, jóval nehezebben mérhető, áttételes hatást, amelynek közvetítésében ezek a személyek szerepet játszottak. Itt gondolnunk kell egyrészt az esetleges kulturális, másrészt egyházzogi- és intézményrendszeri tapasztalatokra, amelyekkel a képviselők szembesültek és amelyek terjesztésében a későbbiekben – nagy részben valószínűleg öntudatlanul – részt vettek.

A Szentszék és a magyar király külpolitikai-dinasztikus viszonyához kapcsolódó források vizsgálata is több új eredménnyel szolgált. A magyar trón betöltésének kérdését a források alapján érdemes volt átértékelni, hiszen VIII. Bonifác állásfoglalása jóval visszafogottabb képet mutatott, mint ahogyan azt a történetírás eddig lefestette. A pápai udvar

döntését emellett egyértelműen befolyásolta a Magyarországgal szomszédos országok külpolitikai helyzete is. A pápai udvar a későbbiekben is – különösképpen XXII. János idején – igyekezett az európai diplomáciában központi, közvetítő szerepet betölteni, amelynek eredményeképpen az Anjou-dinasztia különböző ágai között gyakran a pápai udvaron keresztül zajlott a diplomáciai kommunikáció.

A német trón betöltésének kérdése emellett megmutatta, hogy belpolitikai nehézségei ellenére I. Károly uralkodásának első felében is európai viszonylatban gondolkozott, és tekintetbe vette a fennálló nyugat-európai dinasztikus kapcsolatrendszeret. Emellett nagyon valószínűnek tűnik, hogy a Nápolyi Királyság több szinten is hatott I. Károly külpolitikájára. A magyar-osztrák szövetség a nápolyi Anjouk dinasztikus politikából eredt, és I. Károly uralkodásának első felében, illetve 1325-ig mindenképpen, esetenként abból is nyert megerősítést. Ennek megfelelően I. Károly és a Habsburgok szövetségét nem csak a magyar király belpolitikai érdekei szerint meghozott döntésként, hanem a német trón betöltésével kapcsolatos állásfoglalásként is kell értelmeznünk. Fontos azonban kihangsúlyoznunk, hogy Nápoly és Magyarország esetében nem alá-fölérendeltségi viszonyról volt szó. Ha követjük Bertényi Iván szóhasználatát, és I. Károly Nápolyhoz való kötődését tekintjük külpolitikájában „vörös fonálnak”,¹ akkor azt sem szabad elfelejtenünk, hogy ez magában foglalta a Nápolyi Királyság külpolitikai kapcsolatrendszerének ismeretét és az ahhoz igazodó döntéseket is. A pápai udvar diplomáciai tevékenysége elsősorban közvetetten (Róbert nápolyi és János cseh királyokon, illetve a Habsburg hercegekkel történt megegyezésein keresztül) hatott I. Károly külpolitikájára, de a közvetlenebb nyomásgyakorlás (pápai bullák) alkalmazására is találhatunk néhány bizonyítékot. Bár nem tudjuk megítélni, hogy I. Károlyt külpolitikai döntéseit mennyiben befolyásolta a pápai udvarral fenntartani kívánt kedvező kapcsolata, az nyilvánvaló, hogy a német trón betöltésének kérdését illetően – főként 1314 után – a két hatalom egy szövetségi táborba tartozott.

Az avignoni korszakban a Szentszék igénye a pápai univerzalizmus, a központosítás és a közvetítő szerep elérésére tükröződött a pápák által követett beneficiális politikában is. A korszak nem csak a jogi alapot teremtette meg az egyházi javadalmak rezerválására, hanem az alsóbb egyházi rétegekig lehatolva érvényesíteni is próbálta azt. Mindenekelőtt megállpítható, hogy a magyarországi beneficiumokkal kapcsolatos rendelkezések többsége (70%) XXII. János idejéből származik. Ennek oka egyrészt a pápa hosszú uralkodási ideje (az általam vizsgált 41 évből 18 év), másrészt a XXII. János a pápa által alkalmazott beneficiális politika

¹ BERTÉNYI 1987. 88.

jellege volt. V. Kelemen, XII. Benedek és XXII. János javadalmazási politikáját mérlegelve egyértelművé vált, hogy a kisebb beneficiumok (tehát a nem konzisztoriális javadalmak) esetében mutatható ki jelentős különbség a három pápa között: XXII. János ugyanis hozzávetőlegesen hatszor többször rendelkezett kisebb beneficiumokról évente, mint előde vagy utóda. Emellett XXII. János idején megközelítőleg egyenlő számban láttak napvilágot azonnali províziók és expektatívák, a javadalmak várományosainak egyharmada pedig nem első stallumát nyerte volna el. A javadalmakhoz köthető itézkedések vizsgálata nyilvánvalóvá tette, hogy XXII. János az *Ex debito* bulla (1316) gyakorlati érvényesítésére törekedett, főként a nagyobb (konzisztoriális beneficiumok) esetében. Bár viszonylag kevésszer fordult elő, hogy a pápa mind a káptalani, mind a királyi akarattól függetlenül, egy teljesen új személyt (saját kegyeltjét) nevezett ki valamilyen nagyobb beneficiumra, az ügyeket igyekezett lehetőleg úgy lezárni (például a választás érvénytelenségére hivatkozva megsemmisítve azt, majd mégis az eredeti jelöltet kivezeve), hogy a javadalmas hatalma a pápa kegyétől, és ne a káptalani választástól függjön.

Az eredmények nem csak illeszkednek az avignoni korszak pápai javadalmazási politikáról más országok tekintetében elvégzett kutatások következtetéseivel, hanem Magyarország esetében is igazolják azt a – történettudományban már régóta jelen lévő – vélekedést, hogy XXII. János igyekezett minél nagyobb mértékben a pápai udvar ellenőrzése alá vonni az egyház középső és alsó rétegeinek igazgatását is. Ezenkívül kimutatható volt a diplomáciai események hatása is a beneficiális politikára: a fontosabb tárgyalások időszakában jelentősen növekedett az expektatívák száma. Ez a tény erősíti azt a feltevést, amely szerint az uralkodók sok esetben egyházi javadalmakkal próbálták jutalmazni a diplomáciai szolgálatot. Ugyanakkor az expektatív jogok érvényesítésének sikerére csak kevés esetben sikerült konkrét bizonyítékot találnom, amely azt sugallja, hogy az egyházi stallumok betöltése inkább függött a helyi viszonyoktól, mint a pápai rendelkezésektől.

A korábbi szakirodalom nagy hangsúlyt fektetett annak megállapítására, hogy az egyházi beneficiumok betöltésénél a pápai vagy a királyi akarat dominált. Azonban a források azt mutatják, hogy ilyen jellegű rivalizálásról a 14. század első felében még nem igazán volt szó. A pápai és a királyi beneficiális politika inkább tűnik párhuzamosnak, mint ellentétesnek, amely kevés esetben okozott konfliktust a két hatalom között. Ha érdekellentét miatt kialakult hatalmi harc nyomait keressük, akkor sokkal inkább kell a főpapok 1318-as kalocsai gyűlésére, valamint a XII. Benedeknek küldött 1338-as panaszlevélre fókuszálnunk; ezek tükrözik vissza, hogy az egyházi javadalmak ellenőrzéséért valójában kik között zajlott a konfrontálódás.

A 14. század első felének hitélethez kapcsolódó problémái közül tehát a keresztes hadjárat eszméje befolyásolta leginkább és legközvetlenebb módon a pápai udvar és a magyar király között fennálló diplomáciai kapcsolatot. Ez a hatás a Szentföldre indítandó hadjáratok esetében – amely a pápai udvar nyugat-európai országokkal folytatott politikájának egyik sarkallatos és visszatérő eleme volt – a tizedszedés kérdésén keresztül nyilvánult meg, és XXII. János kényszerült a magyar király felé engedményt tenni. A boszniai eretnecség kapcsán viszont a Szentszék (XII. Benedek) által választott stratégia a magyar király érdekszféráját fenyegette, ezért I. Károlynak kellett preventív lépéseket tennie.

A disszertáció témájában megjelent publikációk

- „The Envoys of Charles I of Hungary (1301–1342) in the Papal Curia.” In: *Parcours universitaires et formations intellectuelles des officiers angevins. Actes du colloque (19–21 novembre 2015, Angers)*. Éd.s.: Isabelle Matthieu – Jean-Michel Matz. Paris, 2016. (Megjelenés alatt)
- „Diplomatische Beziehungen zwischen Karl I. von Ungarn und dem Papsttum unter Johannes XXII. (1316–1334).” *Ungarnjahrbuch. Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie* 32. (2014–2015) 25–38.
- „I. Károly külpolitikája a német trónharcok tükrében (1314–1325)” In: *Micae Mediaevales IV.: Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról*. Szerk.: Gál Judit, Kádas István, Rózsa Márton, Tarján Eszter. Budapest, 2015. 187–198.
- „Gui de Boulogne magyarországi itineráriuma.” *Világtörténet* 37. (2015: 1) 29–42.
- „Az avignoni pápaság a 14. századi francia nyelvű krónikákban.” In: *Középkortörténeti Tanulmányok* 8. Szerk.: Tóber Márta, Maléth Ágnes. Szeged, 2015. 163–177.
- „A schisma előidézői? Az avignoni pápaság megítélése a modern magyar történetírásban.” In: „*Causa unionis, causa fidei, causa reformationis in capite et membris*”: *Tanulmányok a konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából*. Szerk.: Bárány Attila, Pósnán László. Debrecen, 2014. 117–128.
- „Uralkodók és dinasztiák.” In: *Robert de Clari: Konstantinápoly hódolatása (fordítás és tanulmányok)*. Ford.: Csernus Sándor és Cs. Tótha Annamária, szerk.: Csernus Sándor. Budapest, 2013. 201–204, 208–209.
- „XXII. János és a konstanzi zsinat.” In: *Bűnbak minden időben*. Szerk.: Lengvári István, Pók Attila, Vonyó József. Pécs 2013. 125–134.

- „Az évszázadokon átívelő tudásközpont: az angers-i egyetem története a középkortól napjainkig.” Társszerző: Baracs Róbert. *Aetas* 2013/3. szám, 176–179.
- „Viták a konstanzi zsinaton.” In: *Műhelyszemináriumi dolgozatok*. Szerk.: Kovács Szilvia, Révész Éva. Szeged, 2013. 57–72.
- „Az információépítészet történetétől az információ-központú hadtörténetig (A Szegedi Információtörténeti Műhely első konferenciájáról).” *Aetas* 28. (2012: 4) 253–255.
- „Az angol követség a konstanzi zsinaton”. *Belvedere Meridionale* 24. (2012: 2) 68–75.